

عوامل موثر در انتخاب رشته‌های تخصصی دندانپزشکی در دستیاران دانشگاه

علوم پزشکی جندی شاپوراهواز

عبدالحسین شکورنیا^۱، مرتضی گوران^{۲*}، پریسا جعفرنژادی^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۰۸/۰۷

تاریخ پذیرش: ۹۵/۰۳/۱۰

چکیده

مقدمه: بررسی انگیزه‌های ورود به رشته تخصصی می‌تواند در تربیت دندانپزشکان متعهد به عنوان نیروی تاثیرگذار بر سلامت عمومی جامعه موثر باشد. این مطالعه با هدف بررسی انگیزه‌های دستیاران دندانپزشکی در انتخاب رشته‌های تخصصی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در سال ۹۴-۱۳۹۳ انجام شد.

روش‌ها: این مطالعه توصیفی- مقطعی از نوع تحلیلی بر روی کلیه دستیاران تخصصی رشته‌های دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز (۷۵ نفر) در سال تحصیلی ۹۴-۹۳ به صورت سرشماری صورت گرفت. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته‌ای بود مشتمل بر ۲۲ سوال، که روایی محتوایی آن توسط اساتید و روایی سازه آن با استفاده از تحلیل عاملی بررسی و پایایی پرسشنامه نیز با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ تایید شد. سپس داده‌ها با استفاده از آزمون‌های t مستقل و آنووا و از طریق نرم‌افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: در مجموع ۷۵ دستیار (۳۲ پسر، ۴۳ دختر) با میانگین سنی $30/8 \pm 3/7$ پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند. نتایج نشان داد که دستیاران مهم‌ترین عوامل موثر در انتخاب تخصص دندانپزشکی را به ترتیب: کسب دانش بیشتر و توانایی انجام کار بهتر ($4/28 \pm 0/70$)، منزلت اجتماعی و درآمد بالا ($3/87 \pm 0/75$)، کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت ($3/31 \pm 0/93$) و راحتی و نداشتن استرس شغلی ($3/13 \pm 0/13$) می‌دانستند. همچنین یافته‌ها بیانگر وجود تفاوت معنی‌داری بین عوامل موثر بر انتخاب رشته و وضعیت تاهل بود. برای دستیاران مجرد عامل راحتی و نداشتن استرس در انتخاب رشته دارای اهمیت بالاتری بود ($p=0/028$).

نتیجه‌گیری: با توجه به عوامل تاثیرگذار بر انتخاب رشته دستیاران دندانپزشکی و نقش دندانپزشکان در ارتقاء و بهبود سلامت آحاد جامعه، پیشنهاد می‌گردد اساتید و آموزش دانشکده‌های دندانپزشکی بر نقش این عوامل در تعیین راهبردهای مناسب آموزشی جهت ارتقای سطح بهداشت جامعه تاکید بیشتری داشته باشند.

کلید واژه‌ها: دندانپزشکی، دستیاری، انتخاب رشته تخصصی، انگیزه

مقدمه

از کشورها مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته و نتایج موید آن بوده است که برای انتخاب رشته دندانپزشکی در جوامع مختلف دلایل متنوعی وجود دارد. که از آن جمله می‌توان به مواردی از قبیل خدمت به مردم و جامعه، منزلت اجتماعی و درآمد مناسب، امنیت اقتصادی و علاقه به علم دندانپزشکی اشاره کرد (۷-۵).

بررسی‌های متعددی در این خصوص در ایران انجام گرفته است. که در آن بررسی‌ها عواملی همچون اعتبار حرفه‌ای، منزلت اجتماعی، درآمد بالا و داشتن یک شغل خصوصی از مهم‌ترین دلایل انتخاب رشته دندانپزشکی بوده‌اند (۱۰-۸).

دستجردی مهم‌ترین انگیزه‌های دستیاران جهت ورود به رشته‌های تخصصی دندانپزشکی را به ترتیب منزلت اجتماعی، اعتبار شغلی، درآمد و استقلال کاری گزارش کرده است (۱۱). دستیاران تخصصی ارتودنسی در آمریکا نیز رضایت شغلی و شیوه زندگی را به عنوان عوامل مهم جهت انتخاب رشته

در دهه‌های اخیر بر مسئولیت‌پذیری حرفه‌ای کادر مراقبت‌های بهداشتی به‌ویژه دندانپزشکان و پزشکان، برای حفظ و ارتقای سلامت عمومی مردم تاکید زیادی می‌شود. از آنجایی که انگیزه یکی از عوامل مهم در موفقیت تحصیلی و حرفه‌ای افراد می‌باشد توجه به عوامل موثر بر انگیزه دندانپزشکان به عنوان نیروی تاثیرگذار بر سلامت جامعه اهمیت زیادی پیدا کرده است. یکی از این عوامل تاثیرگذار تغییرات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جامعه است که به صورت غیرمستقیم سیستم بهداشت و درمان را تحت تاثیر قرار می‌دهد و می‌تواند در تربیت کادر پزشکی خبره و متعهد نقش داشته باشد (۴-۱).

فرایند انتخاب رشته تحصیلی و عوامل موثر بر آن در بسیاری

* نویسنده مسئول: مرتضی گوران، گروه ارتودنسی دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، ایران. m.gouran_dent@yahoo.com

عبدالحسین شکورنیا، گروه ایمنی‌شناسی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، ایران.

جعفرنژادی پریسا، گروه دندانپزشکی کودکان، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز، ایران.

گزارش نموده‌اند (۱۲). هدف از آموزش در دانشگاه‌های علوم پزشکی از جمله آموزش دندانپزشکی تربیت دانش‌آموختگان متعهد و ماهری است که بتوانند در جامعه به نیازهای سیستم سلامت و انتظارات مردم پاسخگو باشند و برای تحقق این مهم توجه به اهداف، انگیزه‌ها و انتظارات دانشجویان از اهمیت شایانی برخوردار بوده و در دانشگاه‌های معتبر این عوامل در برنامه‌ریزی‌ها در نظر گرفته می‌شوند (۱۵-۱۳).

با توجه به اینکه انگیزه‌های کادر بهداشت و درمان که در تامین و ارتقای سلامت در هر جامعه‌ای نقش اساسی دارند تحت تاثیر عوامل زیادی از جمله تغییرات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی تغییر می‌کند، شناسایی انگیزه‌های انتخاب رشته می‌تواند ضمن تقویت این انگیزه‌ها، زمینه‌های تربیت نیروی کار بهداشت و درمان موفق و کارآمد را فراهم نماید. نتایج مطالعات پژوهشگران نیز ضمن تایید ارتباط بین انگیزه دانشجویان در انتخاب تخصص دندانپزشکی و آینده حرفه‌ای آنان، ضرورت توجه به نظرات و انتظارات دندانپزشکان در تربیت نیروی کار با انگیزه در جامعه را مورد تاکید قرار داده است (۱۷-۱۶). از آنجایی که علاقه دندانپزشکان نسبت به رشته تحصیلی و آینده حرفه‌ای خود یکی از عوامل موثر در موفقیت تحصیلی و کیفیت ارائه خدمات بهداشتی توسط آنان می‌باشد، بررسی انگیزه‌های ورود به دوره تخصص دندانپزشکی می‌تواند ضمن کمک به مدیران نظام سلامت در سیاستگذاری و تربیت دندانپزشکان متعهد، در ارتقای سلامت دهان و دندان در جامعه نیز موثر باشد. همچنین با عنایت به اینکه در ایران مطالعات کمی در برخی دانشگاه‌ها در ارتباط با انگیزه ورود به دوره‌های تخصص دندانپزشکی انجام گرفته است، و قطعاً انجام بررسی‌های بیشتر در مناطق و دانشگاه‌های دیگر با ویژگی‌های جغرافیایی و فرهنگی متفاوت از جمله استان خوزستان می‌تواند برای روشن شدن ابعاد مختلف این مساله کمک کند. بنابراین مطالعه حاضر با هدف تعیین عوامل موثر بر انتخاب رشته تخصصی دستیاران دانشکده دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز انجام گرفت.

روش‌ها

این مطالعه توصیفی-مقطعی از نوع تحلیلی بر روی دستیاران دندانپزشکی شاغل به تحصیل در دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز در سال تحصیلی ۹۴-۱۳۹۳ انجام شد. در مجموع از ۸۹ پرسشنامه توزیع شده، ۷۵ دستیار پرسشنامه‌ها را بطور کامل تکمیل و عودت دادند (درصد پاسخ‌دهی ۸۴/۳ درصد). نمونه‌گیری به روش سرشماری بود و پرسشنامه‌ها در

اختیار کلیه دستیاران تخصصی شاغل به تحصیل در بخش‌های تخصصی ارتودنسی، درمان ریشه، پرپودنتولوژی، پروتز، ترمیمی، کودکان، جراحی و رادیولوژی دانشکده دندانپزشکی قرار گرفت و از آنان خواسته شد در صورت تمایل به همکاری با محققین پرسشنامه‌ها را که بدون نام بودند تکمیل نموده و عودت دهند. دستیارانی که تمایل به همکاری نداشتند و پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند از مطالعه حذف شدند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته حاوی ۲۲ سوال بود. این پرسشنامه مشتمل بر دو بخش بود، که در بخش اول اطلاعات فردی دستیاران ۶ سوال شامل (سن، جنس، وضعیت تاهل، محل سکونت، رشته تحصیلی و اولویت‌های انتخاب رشته) و در بخش دوم ۱۶ سوال مربوط به عوامل موثر در انتخاب رشته تخصصی دندانپزشکی با مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت با ارزش نمره‌گذاری ۱ (خیلی کم) تا ۵ (خیلی زیاد) بود. سوالات پرسشنامه بر اساس مطالعات مشابه انجام شده (۲۰-۱۸) طراحی و تنظیم شد. جهت تدوین پرسشنامه در ابتدا برای دستیابی به انگیزه‌های اولیه انتخاب رشته از تعدادی از دستیاران خواسته شد تا عوامل موثر بر انتخاب رشته تخصصی را به صورت تشریحی بنویسند. سپس با جمع‌آوری برگه‌ها و بررسی انگیزه‌های انتخاب رشته دستیاران، پرسشنامه بررسی عوامل موثر بر انتخاب رشته طراحی شد. عوامل موثر بر انتخاب رشته در چند گروه اصلی شامل انگیزه‌های اجتماعی، علاقه به دانش پزشکی، مزایای شغلی و کسب درآمد دسته بندی شدند. پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۱۴ محاسبه شد. روایی محتوایی پرسشنامه توسط اساتید و روایی سازه آن با استفاده از تحلیل عاملی مورد بررسی و تایید گردید.

جهت دسته‌بندی سوالات پرسشنامه و تعیین عوامل با روش تحلیل عاملی (Factor Analysis) از آزمون کایزر مایر و به دست آوردن ضریب KMO استفاده شد. برای این کار لازم بود ابتدا معیارهای تحلیل عاملی در مطالعه رعایت شده باشد و سپس بر اساس نتایج تحلیل عاملی سوالات در عوامل مختلف دسته‌بندی شوند. در مورد تعداد نمونه برای تحلیل عاملی در صورتی که KMO بیشتر از ۰/۵ باشد، نشانه کفایت تعداد نمونه است. اگر آزمون بارتلت معنی‌دار شود، نشانه وجود همبستگی بین متغیرهاست و امکان تحلیل عاملی وجود دارد (۲۱). در این مطالعه KMO برابر ۰/۶۷۳ و آزمون بارتلت معنی‌دار بود ($p < 0/001$). برای تحلیل عاملی از چرخش واریماکس استفاده شد. با استناد به نتایج آزمون اسکری

شد در صورت تمایل به شرکت در مطالعه، پرسشنامه را تکمیل نمایند. داده‌های حاصل با استفاده نرم‌افزار آماری SPSS.Ver.18 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و از روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار و توزیع فراوانی) و آمار استنباطی (آزمون‌های آماری t مستقل و ANOVA) استفاده شد. در همه آزمون‌ها سطح آماری معنی‌داری $P < 0/05$ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

از مجموع دستیاران شرکت‌کننده در مطالعه ۵۷/۳ درصد زن و ۴۱/۳ درصد مرد بودند. از این تعداد ۴۹/۳ درصد مجرد و ۵۰/۷ درصد متأهل؛ ۳۵/۶ درصد بومی استان خوزستان و ۶۴/۴ درصد از سایر استان‌ها بودند. میانگین سن در مردان $31/9 \pm 4/5$ و در زنان $29/9 \pm 2/8$ و در کل $30/8 \pm 3/7$ بود. از تعداد کل دستیاران مورد بررسی ۲۷ درصد سال اول، ۳۰ درصد سال دوم، ۲۸/۵ درصد سال سوم و ۱۴/۵ درصد سال چهارم بودند. ۵۵/۶ درصد در اولین انتخاب خود، ۲۰/۸ درصد در دومین انتخاب خود، ۱۳/۹ درصد در سومین انتخاب خود و ۹/۷ درصد در انتخاب چهارم به بعد پذیرفته شده بودند. ۴۲/۵ درصد یک نوبت، ۴۷/۹ درصد دو نوبت، ۶/۹ درصد سه نوبت و ۲/۷ درصد بیش از سه نوبت در آزمون دستیاری شرکت کرده بودند.

(نمودار ۱) و مقادیر ارزش‌های ویژه، وجود چهارعامل که ارزش ویژه آن‌ها به ترتیب ۳/۶۰۰، ۲/۶۸۵، ۲/۰۵۲ و ۱/۰۰۴ بود، استنباط گردید. ارزش ویژه اندازه‌ای است که نشان‌دهنده مقدار واریانس در مجموعه متغیرهای اولیه است که توسط یک عامل تبیین می‌شود. هر چه این مقدار بیشتر باشد، آن عامل واریانس بیشتری را تبیین می‌کند. عامل‌هایی که ارزش آن‌ها از یک بیشتر باشد بهترین عامل‌ها هستند (۲۳-۲۲). مطابق جدول شماره یک نتایج تحلیل عاملی در ۴ گروه دسته‌بندی شد. این عوامل با توجه به محتوای سوالات به صورت زیر نام‌گذاری شد: عامل یک: کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت، عامل دو: راحتی و نداشتن استرس شغلی، عامل سه، منزلت اجتماعی و درآمد بالا و عامل چهار، کسب دانش بیشتر و توانایی انجام کار بهتر. این چهار عامل جمعاً ۷۱/۸۵۴ درصد کل واریانس را پوشش دادند. نتایج نشان داد ۳ سوال از پرسشنامه می‌بایست حذف گردد، زیرا از ضریب همبستگی پایینی برخوردار بودند و به هیچ دسته‌ای تعلق نداشتند. در این حالت داده‌ها بطور مناسبی دسته‌بندی شدند و ضریب آلفای کرونباخ به ۰/۷۱۴ ارتقاء یافت. ضریب آلفای کرونباخ برای عوامل ۱ تا ۴ نیز به ترتیب به میزان ۰/۸۷۵، ۰/۸۰۲، ۰/۶۹۹ و ۰/۷۳۹ محاسبه شد. پرسشنامه‌ها توسط مجریان بین دستیاران توزیع و از آنان جهت تکمیل پرسشنامه و همکاری در اجرای طرح دعوت شد. ورود دستیاران به این مطالعه به صورت داوطلبانه بوده و پرسشنامه‌ها بی‌نام در اختیار آنان قرار گرفت و از آنان خواسته

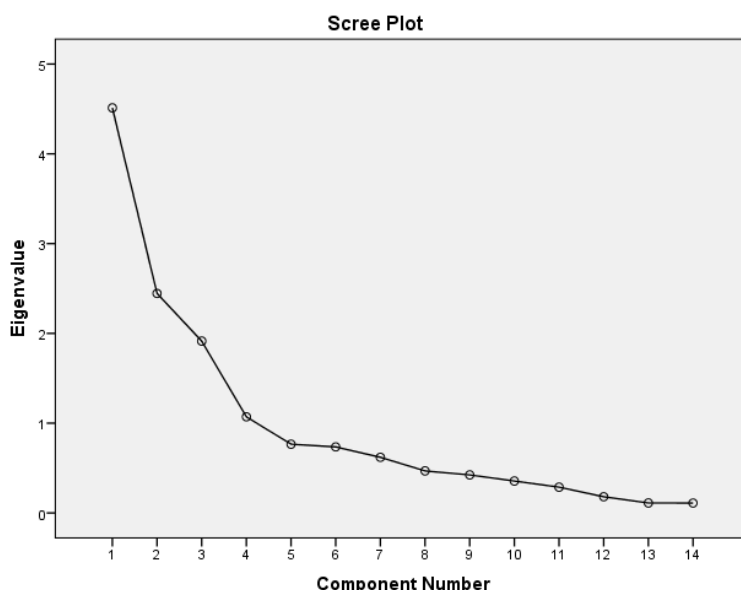
جدول ۱- نتایج آزمون تحلیل عاملی و چرخش واریماکس و ارزش ویژه و درصد واریانس عامل‌ها

عوامل مورد بررسی	عامل ۱	عامل ۲	عامل ۳	عامل ۴
فاکتور ۱ (کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت)				
سوال ۱۰. کمک به بیماران	۰/۹۲۴			
سوال ۹. خدمت به هموطنان	۰/۸۷۶			
سوال ۹. کمک به ارتقای سطح بهداشت	۰/۷۷۵			
فاکتور ۲ (راحتی و نداشتن استرس شغلی)				
سوال ۶. راحت و بی دردسر بودن		۰/۸۴۹		
سوال ۶. نداشتن استرس		۰/۸۲۶		
سوال ۶. نداشتن کشیک سنگین		۰/۷۷۵		
سوال ۶. نداشتن اورژانسی		۰/۷۰۶		
فاکتور ۳ (منزلت اجتماعی و درآمد بالا)				
سوال ۲. عنوان و پرستیژ اجتماعی			۰/۸۱۵	
سوال ۳. درآمد بالا			۰/۷۸۸	
سوال ۱. علاقه شخصی			۰/۶۹۲	
فاکتور ۴ (کسب دانش بیشتر و توانایی انجام کار بهتر)				
سوال ۱۲. کسب مدرک تخصصی				۰/۷۶۳
سوال ۱۳. بالا بردن دانش و آگاهی				۰/۶۳۶
سوال ۱۴. توانایی انجام کار بهتر				۰/۵۹۵
ارزش ویژه	۳/۶۰۰	۲/۶۸۵	۲/۰۵۲	۱/۰۰۴
واریانس کل توصیف شده در هر عامل	۲۷/۶۹۴	۲۰/۶۵۴	۱۵/۷۸۳	۷/۷۲۳
واریانس تجمعی عوامل	۲۷/۶۹۴	۴۸/۳۴۹	۶۴/۱۳۱	۷۱/۸۵۴

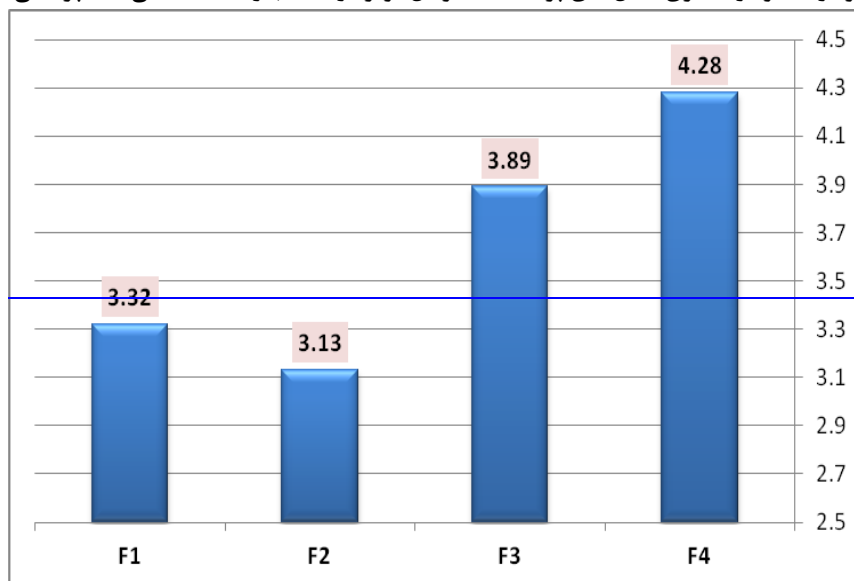
نتایج نشان داد که ۲۰/۳ درصد دستیاران از قبولی در دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز رضایت، ۶۲/۲ درصد تا حدودی و ۱۷/۶ درصد ناراضی بودند. ۶۳/۵ درصد دستیاران از رشته‌ای که در آن قبول شده بودند رضایت داشتند.

کسب دانش بیشتر و توانایی انجام کار بهتر با میانگین $4/28 \pm 0/70$ و راحتی و نداشتن استرس شغلی با میانگین $3/13 \pm 1/13$ به ترتیب با اهمیت‌ترین و کم‌اهمیت‌ترین عوامل موثر در انتخاب رشته تخصصی بودند (نمودار ۲).

دانشگاه‌های انتخابی دستیاران به ترتیب: ۴۰/۳ درصد دستیاران اهواز، ۲۶/۴ درصد تهران، ۱۳/۹ درصد اصفهان، ۹/۷ درصد شیراز، ۵/۶ درصد شهید بهشتی، ۲/۸ درصد مشهد و ۱/۳ درصد دانشگاه آزاد تهران بود. اولین رشته انتخابی دستیاران: ارتودنسی (۳۱/۵ درصد)، پروتز (۱۹/۲ درصد)، جراحی (۱۱ درصد)، کودکان (۹/۶ درصد)، پرپودنتولوژی (۹/۶ درصد)، ریشه (۸/۲ درصد)، رادیولوژی (۸/۲ درصد) و ترمیمی (۲/۷ درصد) بود.

نمودار ۱: نمودار اسکری عامل‌های پرسشنامه عوامل موثر در انتخاب رشته تخصصی دندانپزشکی

نمودار ۲: میانگین عوامل موثر در انتخاب رشته تخصصی دندانپزشکی

F1=کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت

F2=راحتی و نداشتن استرس شغلی

F3=سزالت اجتماعی و درآمد بالا

F4=کسب دانش بیشتر و توانایی انجام کار

زن و مرد و همچنین مجرد و متأهل تفاوت معنی‌دار وجود ندارد.

براساس آزمون ANOVA مقایسه عوامل موثر در انتخاب تخصص بین دستیاران رشته‌های مختلف نشان داد که بجز در عامل ۲ (راحتی و نداشتن استرس شغلی) که بین نظرات دستیاران تفاوت معنی‌دار وجود دارد ($p=0/001$).

جدول ۲: عوامل موثر در انتخاب رشته دستیاران به تفکیک جنس و وضعیت تاهل

P-value	تاهل		P-value	جنس		متغیرها
	متاهل (انحراف معیار) میانگین	مجرد (انحراف معیار) میانگین		زن (انحراف معیار) میانگین	مرد (انحراف معیار) میانگین	
0/179	3/47±0/96	3/15±1/02	0/655	3/25±0/99	3/35±1/03	کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت
0/028	2/85±1/10	3/43±1/05	0/197	3/24±1/06	2/90±1/18	راحتی و نداشتن استرس شغلی
0/294	3/93±0/72	3/72±0/78	0/861	3/88±0/72	3/84±0/80	منزلت اجتماعی درآمد بالا
0/068	4/41±0/61	4/09±0/78	0/602	4/31±0/65	4/22±0/78	کسب دانش بیشتر و توانایی انجام کار بهتر

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه با هدف بررسی عوامل موثر بر انتخاب رشته تخصصی دستیاران دندانپزشکی دانشگاه علوم پزشکی جندی شاپور اهواز انجام شد. نتایج مطالعه حاضر نشان داد که از نظر دستیاران شرکت‌کننده "کسب دانش بیشتر و توانایی انجام کار بهتر" در ورود به دوره دستپاری از اولویت بالایی برخوردار است. نتایج مطالعه هاشمی در بررسی دیدگاه دانشجویان دندانپزشکی دانشگاه‌های تهران به ادامه تحصیل در رشته‌های مختلف تخصصی نشان داد که افزایش معلومات و رسیدن به رتبه‌های علمی بالاتر مهم‌ترین انگیزه دستیاران در ورود به دوره تخصصی دندانپزشکی بوده است (۲۳). مطالعه گالاگر و همکاران (۲۰۰۷) در لندن نیز نشان داد کسب مهارت‌های حرفه‌ای مهم‌ترین عامل در انتخاب رشته دندانپزشکی است (۲۴) که این نتایج با یافته مطالعه حاضر همخوانی دارد. دانشجویان پس از فارغ‌التحصیلی ناگزیر به داشتن دانش روز آمد در مورد تکنیک‌های جدید و علم و مهارت کافی در درمان بیماران می‌باشند و قطعاً لازمه‌ی موفقیت حرفه‌ای دندانپزشکان در جامعه منوط به کسب صلاحیت‌های بالینی و

در جدول شماره دو عوامل موثر بر انتخاب رشته تخصصی به تفکیک جنس و تاهل ذکر گردیده است. مقایسه میانگین‌ها نشان داد که بجز در عامل ۲ (راحتی و نداشتن استرس شغلی) که بین دستیاران مجرد و متأهل تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($p=0/028$). در هیچ یک از عوامل مورد بررسی بین دستیاران

در بقیه عوامل بین میانگین نظرات دستیاران رشته‌های مختلف تفاوت معنی‌دار آماری وجود ندارد. راحتی و نداشتن استرس برای دستیاران رشته‌های رادیولوژی با میانگین ۴/۳۱ و ارتودنسی با میانگین ۳/۶۶ بطور معنی‌داری در مقایسه با دستیاران رشته‌های جراحی با میانگین ۱/۴۴ و پروتز با میانگین ۲/۹۴ اهمیت بیشتری داشته است ($p=0/001$).

مقایسه میانگین نظرات دستیاران به تفکیک سال ورود به دانشگاه نیز نشان داد که بجز در عامل ۴ (کسب دانش بیشتر و توانایی انجام کار بهتر) که بین نظرات دستیاران تفاوت معنی‌دار وجود دارد و در بقیه عوامل بین میانگین نظرات دستیاران ورودی سال‌های مختلف تفاوت معنی‌دار آماری وجود نداشت. کسب دانش بیشتر و توانایی انجام کار بهتر از نظر دستیاران سال ۴ در مقایسه با دستیاران سال ۱ از اهمیت بالاتری برخوردار بوده است ($p=0/001$). بر اساس آزمون ANOVA بین عوامل موثر در انتخاب تخصص با متغیر محل سکونت دستیاران و همچنین بین رضایت‌مندی از رشته تحصیلی و دانشگاه محل تحصیل بین دستیاران رشته‌های مختلف تفاوت آماری معنی‌داری مشاهده نشد.

ارائه خدمات با کیفیت به بیماران خواهد بود. بنابراین بدیهی است که کسب مهارت‌های نظری و عملی از مهم‌ترین اهداف دستیاران در طول دوره آموزشی بوده باشد.

از نظر دستیاران دندانپزشکی شرکت‌کننده در این مطالعه "منزلت اجتماعی" و "درآمد بالا" جایگاه بالایی در انتخاب این رشته داشته است. این عامل در بیشتر مطالعات انجام شده مانند مطالعات نعمت الهی، حامدی راد و Orenuga در بین سه انتخاب اول قرار داشته است (۲۷-۲۵). دستجردی با بررسی انگیزه‌های دستیاران دندانپزشکی در دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی "موقعیت اجتماعی" و بعد از آن "درآمد" را مهم‌ترین انگیزه در ورود به رشته‌های تخصصی دندانپزشکی گزارش کرده است (۱۱). در مطالعه البیطار (Al-bitar) و همکاران در دانشگاه اردن در عمان نیز منزلت اجتماعی و پرستیژ شغلی مهم‌ترین انگیزه ورود به رشته دندانپزشکی بوده است (۲۸). نوبل (Nobel) و همکاران در بررسی عوامل موثر در انتخاب رشته ارتودنسی در دستیاران کانادا و امریکا انگیزه‌های مالی را مهم‌ترین عامل در انتخاب این تخصص گزارش نموده‌اند (۲۹). با توجه به اینکه بسیاری از جوانان با انگیزه یافتن شغل مناسب و درآمد بالا برای ادامه تحصیل به عرصه دانشگاه وارد می‌شوند و با این دیدگاه رشته دندانپزشکی را به عنوان حرفه آینده خویش انتخاب می‌کنند. بنابراین کسب شغل آبرومند و موقعیت اجتماعی بالا از علل پذیرش رشته دندانپزشکی در جامعه و مقبولیت آن در بین مردم بوده و عاملی است که با آسودگی خاطر نسل جوان از اشتغال بعد از فراغت از تحصیل باعث گرایش جوانان برای انتخاب این رشته می‌شود. بنابراین ضرورت توجه مسؤولین جهت برنامه‌ریزی برای اطمینان از آینده شغلی در تمامی رشته‌ها ضرورت دارد. علیرغم اینکه در بسیاری از مطالعات انگیزه‌های مادی و کسب درآمد بالا از مهم‌ترین عوامل موثر در انتخاب رشته دندانپزشکی معرفی شده است (۱۹، ۲۶ و ۳۰). با این وجود این عامل در برخی از پژوهش‌ها از اولویت بالایی برخوردار نبوده است. هاشمی‌پور در پژوهشی در کرمان نشان داد که خدمت به جامعه و موقعیت اجتماعی از موثرترین عوامل در انتخاب رشته دندانپزشکی بوده است (۳۱). در مطالعه رواقی در دانشگاه شهید بهشتی نیز خدمت به جامعه، پس از موقعیت اجتماعی دومین انگیزه انتخاب حرفه دندانپزشکی بود (۳۲). ویور (Weaver) در مطالعه‌ای با بررسی انگیزه‌های دانشجویان دندانپزشکی تنظیم ساعات کاری و خدمت به جامعه را مهم‌ترین عامل انتخاب رشته دندانپزشکی گزارش کرده است

(۳۳). موریس (Morris) در بریتانیا و کریبه (Karibe) در ژاپن نیز مهم‌ترین انگیزه دانشجویان دندانپزشکی در انتخاب رشته دندانپزشکی را کار برای مردم و خدمت به جامعه گزارش نمودند (۳۴-۳۵). دستیاران شرکت‌کننده در این مطالعه "کمک به مردم و ارتقای سطح بهداشت" را به عنوان سومین اولویت در انتخاب رشته تخصصی بیان داشتند. نتایج مطالعه خامی و همکاران نشان داد که انگیزه خدمت به مردم و جامعه در انتخاب رشته دندانپزشکی کمتر مطرح بوده است (۸). بررسی‌های متعددی نشان می‌دهد که دلایل انتخاب رشته دندانپزشکی به عنوان یک رشته تحصیلی براساس اولویت‌ها تا حدی در مطالعات مختلف، متفاوت بوده، که این امر را می‌توان به تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی، مسائل اقتصادی و ارزش علم‌آموزی در جوامع مختلف نسبت داد.

نتایج مطالعه حاضر حاکی از آن بود که پایین‌ترین عاملی که در انتخاب رشته دستیاران تاثیر داشت "راحتی و نداشتن استرس شغلی" بود. که با نتایج مطالعات نعمت الهی و هالیسی (Hallissey) که سبک‌تر بودن بار مسئولیت حرفه دندانپزشکی و شرایط کاری راحت را به عنوان اولویت‌های پایین انتخاب رشته دندانپزشکی بیان داشته بودند (۳۵-۳۶) همخوانی دارد. این عامل در انتخاب رشته تخصصی برای دستیاران مجرد در مقایسه با دستیاران متأهل اهمیت بالاتری داشت که شاید نشان‌دهنده اثر نقش حمایتی خانواده و ثبات بیشتر در میزان تحمل تنش‌ها بوده باشد. دستجردی نیز در دانشگاه شهید بهشتی با بررسی انگیزه‌های دستیاران دندانپزشکی نشان داد که برای دستیاران مجرد شرایط زندگی و کاهش تنش شغلی در ورود به دستگیری اهمیت بیشتری داشته است (۱۱) که تا حدودی با یافته‌های این مطالعه همخوانی دارد.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که بین انگیزه‌های انتخاب رشته تخصصی بین دستیاران زن و مرد تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. این یافته با نتایج مطالعه خامی و همکاران در ایران، برناب (Bernabe) در پرو و آراموا (Avramova) در بلغارستان که بر اساس آن بین انگیزه‌های دختران و پسران در انتخاب رشته دندانپزشکی تفاوت معنی‌داری مشاهده نشده مطابقت دارد (۳۶، ۸، ۲). اما با نتایج برخی مطالعات که بین انگیزه‌های دختران و پسران بویژه در انگیزه‌های مادی و درآمد که بطور معنی‌داری در پسران بیشتر بوده، تفاوت معنی‌داری گزارش نموده‌اند (۳۱، ۳۰ و ۳۵) مغایرت دارد. احتمالاً تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی بین مناطق مورد بررسی و همچنین حجم

ارتقای سطح بهداشت" و "راحتی و نداشتن استرس شغلی" را به عنوان عوامل تاثیرگذار بعدی در انتخاب رشته خود می‌شناختند. با توجه به نقش دندانپزشکان در ارتقاء و بهبود سلامت جامعه، شناسایی انگیزه‌ها و عوامل موثر بر انتخاب رشته تخصصی دستیاران می‌تواند برای مسئولین مربوطه در تعیین راهبردهای مناسب جهت ارتقای سطح آموزش و بهداشت در جامعه کمک کند.

قدردانی

بدین وسیله از کلیه دستیاران دندانپزشکی که در این طرح مشارکت داشتند و با تکمیل پرسشنامه ما را در اجرای این مطالعه یاری نمودند صمیمانه تقدیر و تشکر می‌شود.

و نحوه نمونه‌گیری از جامعه مورد بررسی می‌تواند از علل این ناهمخوانی در نتایج این مطالعات بوده باشد.

از محدودیت‌های مطالعه حاضر می‌توان به حجم نمونه مورد بررسی اشاره کرد که فقط نظرات ۷۵ دستیار مورد بررسی قرار گرفته است. ضمناً از آنجایی که این مطالعه روی دستیاران شاغل به تحصیل در یک دانشگاه و در یک منطقه جغرافیایی محدود انجام شده، بنابراین نمی‌توان نتایج آن را به دانشجویان دندانپزشکی کل کشور تعمیم داد.

بطور کلی نتایج نشان داد که دستیاران مورد مطالعه، دو عامل "کسب دانش بیشتر و توانایی انجام کار بهتر" و "منزلت اجتماعی و درآمد بالا" را به عنوان مهم‌ترین عوامل موثر در انتخاب رشته تخصصی و عواملی نظیر "کمک به مردم و

References

- 1-Vahid Dastjerdi M, Mahdian M, Vahid Dastjerdi E, Namdari M. Study motives and career choices of Iranian medical and dental students. *Acta Med Iran* 2012; 50 (6): 417- 24.
- 2-Avramova N, Yaneva K, Bonev B. First- year dental students' motivation and attitudes for choosing the dental profession. *Acta Medica Academica* 2014; 43 (2): 113- 121
- 3- Petersen PE. World Health Organization Global, policy for improvement of oral health in the 21st century – implications to oral health research of World Health Assembly 2007 *International Dental Journal* 2008;58(9):115-121
- 4-Dal Poz MR, Quain EE, O'Neil M, McCaffery J, Elzinga G, Martineau T. Addressing the health workforce crisis: towards a common approach. *Hum Resour Health* 2006; 4: 21.
- 5-Hallisey J, Hannigan A, Ray N. Reasons for choosing dentistry as a career: a survey of dental students attending a dental school in Ireland during 1998– 99. *Eur J Dent Educ* 2000; 4(2): 77– 81.
- 6-Toit JD, Jain S, Montalli V, Govender U. Dental Students' Motivations for Their Career Choice: An International Investigative Report. *Journal of Dental Education* 2014; 78 (4): 605- 13.
- 7-Saeed S, Jimenez M, Howell H, Karimbux N, Sukotjo C. Which Factors Influence Students' Selection of Advanced Graduate Programs? One Institution's Experience. *Journal of Dental Education* 2008; 72 (6): 688- 97.
- 8-Khami MR, Murtomaa H, Jafarian M, Vehkalahti MM, Virtanen JI. Study motives and career choices of Iranian dental students. *Med Princ Pract* 2008; 17 (3): 221- 6.
- 9-Baharvand M, Moghaddam EJ, Pouretamad H, Alavi K. Attitudes of Iranian dental students toward their future careers: an exploratory study. *J Dent Educ* 2011; 75 (11): 1489- 95.
- 10-Memarpour M, Bazrafkan L, Mosavi E, Vossoughi M. [Factors Influencing Dental Students' Choice of Discipline]. *Iranian Journal of Medical Education* 2013; 13 (4): 260- 9. [Persian]
- 11-Vahid Dastjerdi E, Mahdian M, nazarali S, Badiie M. [Study motives and career plans of postgraduate students in Dental School, Shahid Beheshti University of Medical Sciences]. *J Dent Sch* 2011; 29 (1): 36- 42. [Persian]

- 12-Noble J, Hechter FJ, Karaiskos N, Wiltshire WA: Motivational factors and future life plans of orthodontic residents in the United States. *Am J Orthod Dentofacial Orthop* 2010; 137(5): 623- 30.
- 13-Aggarwal A, Mehta S, Gupta D, Sheikh S, Pallagatti S, Singh R et al. Dental Students' Motivations and Perceptions of Dental Professional Career in India. *Journal of Dental Education* 2012; 76 (11): 1532- 39.
- 14-Karibe H, Suzuki A, Sekimoto T, Srithavaj MLT, Iamaroon A, Warita S, et al. Cross- cultural comparison of the attitudes of dental students in three countries. *J Dent Educ* 2007; 71 (11): 1457– 66.
- 15-Nwhator SO, Olatosi O, Ashiwaju MO, Isiekwe GI. Emerging trends in dental specialty choice in Nigeria. *International Dental Journal* 2013; 63(2): 91– 96
- 16-Rashid HH, Ghotane SG, Abufanas SH, Gallagher JE. Short and long-term career plans of final year dental students in the United Arab Emirates. *BMC Oral Health* 2013; 13: 39
- 17-Gallagher JE, Patel R, Wilson NH. The emerging dental workforce: long-term career expectations and influences. A quantitative study of final year dental students' views on their long- term career from one London Dental School. *BMC Oral Health* 2009; 9: 35.
- 18-Shakurnia A, Ahmadi F, Mozaffari F. [The factors influencing the specialty choices of medical residents in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences: a cross sectional study in 2013]. *Journal of Medical Council of Iran* 2014; 32 (2): 113- 120. .[Persian]
- 19-Momen AA, Shakurnia A. Factors Influencing Pediatric Specialty Choice among Pediatric Residents of Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences. *Int J Pediatr* 2015; 3 (2): 701- 6
- 20-Hadadgar A, Yousefy A, Sabouri M, Richard G. [Psychometric Properties of a Persian Version of the Specialty Indecision Scale: A Preliminary Study]. *Iranian Journal of Medical Education* 2008; 8 (2): 229- 37. [Persian]
- 21-Williams B, Onsmann A, Brown T; Exploratory factor analysis: A five- step guide for novices. *Journal of Emergency Primary Health Care* 2010; 8 (3): 1- 13.
- 22-Shakurnia A, Fakoor M, Elhampour H, Tahrrzadeh M. [Evaluation of Validity and Reliability of the Questionnaire of Student Evaluation of Teaching]. *Sci Med J* 2012; 10 (6): 583- 593.[Persian]
- 23-Mahmood-Hashemi H.[Evaluation of interests of graduate students in postgraduate study in Tehrans faculty of dentistry].*Dental Journal.Islamic Dental Association of Iran* 2001; 13 (3): 59- 73. [Persian]
- 24-Gallagher JE, Patel R, Donaldson N, Wilson NH: The emerging dental workforce: why dentistry? A quantitative study of final year dental students' views on their professional career. *BMC Oral Health* 2007; 7: 7.
- 25- Neamatollahi H, Mehrabkhani M, Ghafarpour S, Ghasemi A. [Evaluation of Mashhad Dental School Students' Motives and Viewpoints on Their Career Choices in 2010]. *J Mash Dent Sch* 2014; 38 (1): 71- 84.[Persian]
- 26-Hamed Rad F, Ghaffari T, Hoshyar E. Motivations for Choosing Field of Study among Medical and Dental Students of Tabriz University of Medical Sciences, Tabriz, Iran. *Res Dev Med Educ*, 2014, 3 (1), 25- 29.
- 27-Orenuga OO, da Costa OO: Characteristics and study motivation of clinical dental students in Nigerian Universities. *J Dent Educ* 2006; 70(9): 996- 1003.

- 28-Al- Bitar ZB, Sonbol HN, Al-Omari IK: Reasons for choosing dentistry as a career by Arab dental students. *Eur J Dent Educ* 2008; 12(4): 247- 251.
- 29-Noble J, Karaikos N, Wiltshire WA: Motivations and future plans of Canadian orthodontic residents. *Am J Orthod Dentofacial Orthop* 2009; 136(5): 644- 50.
- 30-Scarbecz M, Ross JA. Gender Differences in First-Year Dental Students' Motivation to Attend Dental School. *Journal of Dental Education* 2002; 66 (8): 952-61.
- 31-Hashemipour M.[Dental student's motivation for entering dentistry in Kerman school of dentistry]. *Iran J Med Educ* 2006; 6 (1): 109- 15. [Persian]
- 32-Ravaghi V, Sadr AR, Borzabadi Farahani N. [The motivation of dental students to enter the dental school, 2003]. *Beheshti Univ. Dent. J* 2005; 22 (4): 597- 604.[Persian]
- 33-Weaver RG, Haden NK, Valachovic RW. American Dental Education Association. Annual ADEA survey of dental school seniors; 2001 graduating class. *J Dent Educ* 2002; 66(10): 1209- 22.
- 34-Morriss S. What kind of people want to become dentist? General dental council recruitment working party survey of first year undergraduate dental students. *Br Dent J* 1992; 173 (4): 143- 4.
- 35-Karibe H, Kawakami T, Suzuki A, Waita S, Ogata K, Aoyagi K, et al. Career choice and attitudes towards dental education amongst dental students in Japan and Sweden. *Dent Educ* 2009; 13 (13): 80- 6.
- 36-Bernabe E, Icaza JL, Delgado-Angulo EK. Reasons for choosing dentistry as a career: A study involving male and female first- year students in Peru. *Eur J Dent Educ* 2006; 10 (4): 236- 41.

Effective Factors in Dental Residents Speciality Choice in Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences in 2014- 2015

Shakurnia A¹, Gooran M^{2*}, Jafar Nejadi P³

Received:2015/10/29

Accepted: 2016/05/30

Abstract

Introduction: Assessment of dental residents motivation to study speciality course could be effective in training committed dentists as productive forces in public health. The aim of this study was to evaluate the motivation in dental residents specialty choice in Ahvaz Jundishapur University of Medical sciences in 2014- 2015.

Methods: This descriptive cross-sectional study was performed on all dental residents in Ahvaz Jundishapur University of Medical sciences (75 persons) by census. Data was gathered by a researcher made questionnaire including 22 questions in which content validity is confirmed by experts and construct validity is evaluated by factor analysis as well,also,its reliability Confirmed through Cronbach's alpha. Analyzing data have been done using descriptive statistics and independent t- test and ANOVA through SPSS.

Results: A total of 75 dental residents (31 males, 43 females) with a mean age of 30.8 ± 3.7 completed the questionnaire findings show that the most important motivations for choosing the dental specialty fields were: the acquisition of knowledge and the ability to do the job better (4.28 ± 0.70), social status and income (3.87 ± 0.75), to help people and promote health (3.31 ± 0.93) and the ease and lack of job stress (3.13 ± 1.13). results showed a significant differences between factors affecting the specialty choices and marital status.also, factors of ease and lack of job stress were important in single residents ($p = 0.028$).

Conclusion: considering the effective factors in dental residents speciality choice and dentists role in promoting and improvement of public health, it is suggested authorities in dentistry schools focus on the importance of theses factors in determining appropriate strategies for promotion of community health .

Key Words: Dental, Residency, Speciality Choice, Motivation

Corresponding Author: Gooran M, Department of Orthodontics, School of Dentistry, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran . m.gouran_dent@yahoo.com

Shakurnia A, Department of Immunology, School of Medicine, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.

Jafar-Nejadi P, Department of Pediatric Dentistry, School of Dentistry, Ahvaz Jundishapur University of Medical Sciences, Ahvaz, Iran.